

Некрологи

ЖИТТЯ ЯК ПОДВИГ (пам'яті Світлани Вікторівни Абросимової)

Невблаганна смерть завдала тяжкого удару українській історичній науці і краєзнавству Придніпров'я, занадто передчасно забравши від нас чудову людину, відомого не лише в межах України вченого, одного з найкращих знавців історії нашого краю Світлану Вікторівну Абросимову. Це трапилося 6 березня 2011 року. Всі, хто її знав, скорботну звістку сприйняли як власне безутішне горе. Філософські розмірковування про тимчасовість земного існування не заспокоювали розум, не вгамовували біль і сльози, хіба тільки сподівання на те, що її світла і чиста душа має без перешкоди потрапити до раю на вічне блаженство, що на землі діла покійної будуть служити людям, а люди надовго збережуть пам'ять про неї в своїх серцях.

Світлана Вікторівна Абросимова народилася в сім'ї військового 20 червня 1953 р. у м. Кайшядоріс Литовської РСР. Але майже все життя її пройшло в Дніпропетровську, тут вона закінчила школу та історичний факультет Дніпропетровського державного (нині – національного) університету. Обдарована від природи, наполеглива в оволодінні знаннями широкого діапазону інтересів, захоплена відкриттям нового, самовіддана в праці – це все було їй притаманне. Лише невиліковна хвороба була її постійною життєвою проблемою, яку вона мужньо долала, доки не вибилась із сил.

З січня 1977 р Світлана Вікторівна стала працювати науковим співробітником Дніпропетровського історичного музею ім. Д.І. Яворницького, який згодом, у тому числі і завдяки її діяльності, отримав статус національного. Одна із знакових постатей в історії нашого краю, ім'я якої увічнене в назві музею, стала незабаром основним об'єктом наукових занять С.В. Абросимової. Символічно, що вже перша її публікація (у співавторстві) була присвячена аналізу листування Д.І. Яворницького та М.С. Самокиша.

Розумну, дисципліновану і старанну співробітницю в музеї досить швидко помітили і оцінили, вже через рік (у 1978 р.) перевівши її до відділу фондів. Робота з архівними матеріалами була її стихією. Як не дивно, але ці матеріали довго чекали кваліфікованого упорядника, яким стала Світлана Вікторівна, бо саме вона створила досконалий довідковий апарат, систему належного зберігання і оперативного пошуку необхідного документу чи унікальної книги. Світлана Вікторівна не тільки створила каталог безцінного зібрання документів, стародруків, пізніших рідкісних видань, але й розпочала активне введення їх до наукового обігу, публікуючи створені нею каталоги, огляди, статті на основі документів, що зберігаються в фондах музею.

С.В. Абросимова, людина широкої ерудиції, багато читала, в тому числі спеціальні праці з організації музейної та архівної справи, археографії, джерелознавства, бібліографії тощо. Аналітичний розум, хороша пам'ять, прагнення пізнання нового, пошуковий азарт незабаром вивели її на шлях систематичної наукової діяльності. Під науковим керівництвом одного з

провідних вчених-джерелознавців країни професора Миколи Павловича Ковальського Світлана Вікторівна почала працювати над дуже складною темою: «Документи Литовської метрики як джерело з історії міст України першої половини XVII ст.». У 1988 р. за цією темою вона успішно захистила кандидатську дисертацію. В процесі дослідження Литовської метрики Світлана Вікторівна ввійшла до кола істориків України, Росії, Білорусії, Литви, Польщі, які займаються розробкою цього цінного комплексу історичних джерел, та особисто познайомилася з деким із них. Рівень її знань, ступінь заглиблення в тему дозволив їй вільно спілкуватися з корифеями-«метрикантами». Литовська метрика також стала однією з основних тем у науковій спадщини С.В. Абросимової.

З кінця 80-х років минулого століття загалом в країні і в Дніпропетровську, зокрема, значно активізується краєзнавчий рух – в організаційному, науковому і популярному аспектах. Світлана Вікторівна на цій ниві зробила надзвичайно багато. Її публікації бачимо в місцевій пресі, у республіканських наукових часописах, у матеріалах різних наукових і краєзнавчих конференцій, у наукових збірниках статей. Її статті, що ґрунтувалися на матеріалах музейних фондів, відрізнялися новизною інформації, розгортали перед читачами незнані їм сторінки історії рідного краю, життя і діяльності несправедливо забутих постатей, висвітлювали історію наукових і культурних установ, які існували в Катеринославі на початку XX ст.

Наприкінці 1991 р. музейні працівники на чолі з С.В. Абросимовою, яка й виконала основну роботу, здали до друку об'ємний каталог музейної колекції «Епістолярна спадщина академіка Д.І.Яворницького», котрий наступного року побачив світ у видавництві «Пороги». Це був результат не одного року копіткої праці по опису листів до Д.І. Яворницького більше 1700 кореспондентів та складання науково-довідкового архіву. Робота над каталогом вимагала ознайомлення з кожним листом, віднайдення відомостей про автора чи установу, яка надіслала листа Д.І. Яворницькому. Працюючи над цим матеріалом та публікуючи листування Д.І. Яворницького з окремими діячами науки і культури, Світлана Вікторівна змогла оцінити наукову і культурну вартість епістолярної спадщини Д.І. Яворницького та ініціювала її видання. В дуже скрутних матеріальних умовах часу у 1997 р. вдалося видати Перший випуск з під заголовком «Листи вчених до Д.І. Яворницького» обсягом 888 сторінок. Левова частина роботи виконана була С.В. Абросимовою, хоча внесок всього колективу укладачів не применшуємо. Принагідно зауважимо одну з рідкісних рис, притаманну науковцям, яку мала Світлана Вікторівна. Вона завжди намагалася підкреслити, що вона тільки одна з тих, хто виконав якусь колективну роботу, причому, це звучало абсолютно щиро. Світлана Вікторівна підготувала і видала 5 об'ємних томів «Епістолярної спадщини академіка Д.І. Яворницького».

Паралельно з підготовкою до видання епістолярної спадщини академіка Д.І. Яворницького С.В. Абросимова надрукувала в різних збірниках, часописах, енциклопедіях десятки статей. У 1999-2002 рр. в Одесі у співавторстві було видано три випуски «Писем потомков Ивана Максимовича Синельникова».

Окрему сторінку творчого доробку С.В. Абросимової складають праці, підготовлені за науковими проектами Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України та його Запорізького відділення. По-перше, вона була включена до складу головної редакційної колегії 20-томного видання творів Д.І. Яворницького, що свідчить, з одного боку, про визнання її наукового авторитету, з іншого про її реальну (а не парадну) участь у важкій археографічній роботі. Вона ж включена до редколегії цілого ряду серійних видань Запорізького відділення Інституту української археографії. 1997 року у співавторстві з професором А.В. Бойко в серії «Старожитності Південної України» С.В. Абросимова видала дуже цікаву книгу «Пишу тебе, мой ангельский друг»... (Из епистолярного наследия начала XIX века)». У тому ж році в серії «Запорозька спадщина» вийшла її брошура «Дмитро Яворницький», розрахована на широкого читача. Унікальним і вже раритетним є упорядковане С.В. Абросимовою видання «Епістолярна спадщина родини Нечаєвих (кінець XVIII – перша половина XX ст.)», що побачила світ у 2003 р. в серії «Джерела з історії Південної України».

Епістолярна спадщина багатьох дворянських родин Катеринослава стала об'єктом вивчення і часткової публікації С.В. Абросимової. Її статті бачимо у місцевих виданнях, зокрема Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара та Національного гірничого університету. Зокрема, в щорічнику «Історія і культура Придніпров'я: Невідомі та маловідомі сторінки» та в «Січеславському альманасі» статті С.В. Абросимової вирізняються ґрунтовністю і новизною. Спільно з дослідниками, що вивчали історію Національного гірничого університету, С.В. Абросимова взяла участь у виданні документів і матеріалів «Академік Д.І. Яворницький і перша вища гірничо-шахтарська школа України» (НГУ, 2004). Останній спільний проект видання джерел до історії козацького краю, розроблений минулого року, на жаль, залишився нереалізованим.

Світлана Вікторівна була незмінним учасником всіх краєзнавчих конференцій, які щорічно проводяться в Національному гірничому університеті. Її часто запрошували виступати в якості опонента на захистах кандидатських дисертацій, причому, не лише в спеціалізованій вченій раді ДНУ.

Багато вчених, особливо тих, чия проблематика пов'язана з історією Південної України, користувалися безкорисливою допомогою Світлани Вікторівни у пошуку необхідних джерел чи інформації. Тільки сказане в цьому короткому посмертному слові вже свідчить про непересічність постаті Світлани Вікторівни Абросимової в науковому і культурному житті нашого краю протягом трьох останніх десятиліть. Будучи провідним науковим співробітником ДНІМ, С.В. Абросимова за обсягом залишеного нею творчого доробку стала на один щабель в ієрархії видатних вчених з тими її попередниками, які були «літописцями» свого краю.

Світла пам'ять Світлані Вікторівні Абросимовій – чудовій Людині, талановитому Вченому, істинному Хранителю духовних скарбів народу.

Редколегія